

Priekšstats par valsti: aktuālā lietojuma konotācijas diskursa analīzes skatījumā

Aija Kažoka

Rīgas Stradiņa universitāte, Doktorantūras nodaļa, Latvija

Ievads. Pagājušajā gadā izdotajā Rīgas Stradiņa universitātes Zinātnisko rakstu krājumā “Ekonomiskā krīze Latvijā: “Veiksmes stāsta” pēcgārša” politologs Ksavjē Lands, izvērtējot pēdējās piecgades politiskos notikumus Eiropā, aicina tos skatīt kā politisku krīzi, kuras centrā liekama jauna attieksme pret valsti kā pret labklājības nodrošinātāju un garantētāju. Tādēļ ir vērts apskatīt, kāds ir vārda “valsts” aktuālais lietojums Latvijā un vai krīzes radītās izmaiņas mūsu valstī ir komunikatīvi fiksējamas.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir fiksēt jēdziena “valsts” definējumu un salīdzināt ar tā aktuālo lietojumu sociālajā un politiskajā vidē, kā arī izvirzīt hipotēzi attiecībā uz sabiedrības pieprasījumiem par valsts lomu sociālajā laukā.

Izpētei izmantota diskursa analīzes metode. Analīzei izmantoti valodas korpusi: Rīgas Stradiņa universitātes Komunikācijas fakultātes un Latvijas Universitātes Mākslīgā intelekta laboratorijā izveidotie interneta rīki Saeimas sēžu stenogrammu korpusa analīzei: <http://saeima.korpuss.lv/> un <http://un bonito.korpuss.lv/saeima/>, kā arī Latviešu valodas korpuss vietnē nosketch.korpuss.lv.

Rezultāti. Pētījuma gaitā, lietojot valodas korpusu, iegūti kvantitatīvie dati par vārda “valsts” lietojumu, kā arī ar diskursa analīzes metodi noteikti šī vārda lietojuma lauki jeb jomas. Aprakstīti novērojumi – kopīgais un atšķirīgais gan valodas lietotāju, gan Saeimas sēžu runās. Noteikti ar vārdu “valsts” ciešāk saistītie vārdi no 5. līdz 12. Saeimas sasaukumam, tos salīdzinot sasaukumos. Sniegts ieskats tajā, kā savu priekšstatu par jēdzienu “valsts” definē 12. Saeimas deputāti.

Secinājumi. Klasiskajās vārdnīcās, latviešu valodas vārdnīcās, politiskajos dokumentos un publiskajā diskursā (valodas korpusos) ir pretrunīgs vārda “valsts” aktuālais lietojums, kā arī fiksēts, ka politiķi savās runās atkāpjas no valsts definīcijas, verbalizējot to kā atsvešinātu, autonomu subjektu.

Biežāk lietoto vārdu krājums saistībā ar vārdu “valsts” varētu liecināt, ka gan iedzīvotāji, gan politiķi no valsts gaida stingru pārvaldību, kurā saziņa noris definētā valodā. Divpadsmitās Saeimas sēžu stenogrammās fiksētie salīdzinājumi atspoguļo vēlmi domāt par valsti kā “vecākiem”, “mammu” vai “saimnieku”.

Lai arī vārda “valsts” aktuālajā lietojumā nav fiksēts biežs salikums ar vārdu “labklājība”, taču gaidas pēc valsts kā aprūpētājas (vecākiem, saimnieka, līdzekļu pārvaldītāja un taisnīga sadalītāja), jo sevišķi politiķu runās, komunikatīvi var liecināt par iepriekšminētās labklājības valsts krīzes pazīmēm.